

לפרשת וישלח – תשע"ה

יהודי גלותי או יהודי גאולתי

נעמה טוכפלד

פרשת וישלח מספרת לנו את סיפור פגישתם הגורלית של יעקב ועשיו. תזכורת מהפרקים הקודמים: יעקב קונה מעשיו את הבכורה ומקבל את ברכתיו במרמה מיצחק אביהם. בכך הוא רוכש את שנאתו היוקדת של עשיו, ונמלט לחרן. שם הוא משודך עם לאה, הגם שרצה את רחל, ובסופו של דבר נושא את שתיהן לאחר משא ומן פתלתל עם חותנו, לבן. בינתיים הוא מתעשר ומתעצם, יש לו משפחה עניפה, ילדים נשים ומקנה רב והוא מחליט שהגיע זמן לחזור הביתה. אבל הוא לא שוכח את עשיו, וגם עשיו לא שוכח אותו. המפגש, שאמור היה להסתיים בנקמתו המתוקה של עשיו הסתיים בפיוס הדדי ובהסכמה של שני הצדדים. ועדיין, משהו מתחת לפני הקרקע לא ממש סגור עד הסוף.

"וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָה וְנִלְכָה לְנִגְדָךְ:" (פרק ל"ג, פסוק י"ב) - עשיו מציע לאחיו יעקב ליווי צמוד עד למקומו הוא- הר שער (חלקתו של עשיו)

אך יעקב דוחה בנימוס את בקשתו "יַעֲבֹר נָא אֲדֹנָי לְפָנַי עֲבָדוּ וְאֲנִי אֶתְנַהֵלָה לְאִטִּי לְרֵגֶל הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר לְפָנַי וְלְרֵגֶל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר אָבֵא אֶל אֲדֹנָי שְׁעִירָה:" (פרק ל"ג, פסוק י"ד)

אבל מה מסתבר? יעקב בכלל לא הגיע להר שער. פניו היו למקום אחר בכלל ככתוב: "וַיַּעֲקֹב נִסְעָה סֹכֶת... " (פרק ל"ג, פסוק י"ז)

מוזר מאוד. מדוע יעקב ממשיך "לסבן" את עשיו? למרות פגישתם המרגשת והנשיקה האמיתית שקיבל יעקב מעשיו ברגע המפגש יעקב ממשיך עם ה"פויילעשטיק" כלפי אחיו? או שמא, וקרוב יותר להניח שיעקב חשש שמא בדרך יחטוף פתאום עשיו קריזה, יזכר במה שקרה לפני לא הרבה זמן וישנה את טעמו? ולעומק, האם תסמונת היהודי הגלותי, הרועד מאימת הפריץ, חושש לשלומו ומרחיק אותו בתכסיסים מתחילה כבר ברגע זה של עשיו ויעקב? אפילו לאחרונה אנחנו שומעים סיפורים על יהודים שחוטפים מכות (במקרה הטוב) בגלל יהדותם בארצות נאורות ומתקדמות לכאורה כמו אוסטרליה, גרמניה ואפילו ארה"ב!

רש"י מתייחס לסוגיה זו ומוסיף עוד שאלה מתבקשת, מדוע לא אמר יעקב לעשיו את האמת: אני בכלל בכיוון אחר. האם לא הרגיש מספיק בטוח במקום ובמעמד שלו לאחר תהפוכות כה רבות וזמן ארוך מאוד?

התשובה לשאלה זו מורכבת משני ממדים בזמן, עבר ועתיד, המתמזגים להווה אחד. כלומר, באותו רגע ממש, לא היה בכוונתו של יעקב ללכת מהחשש המובן כי לא יצא משם חי, בכל זאת המזל לא דופק פעמיים על אותה דלת. מצד שני, וכאן טמן יעקב רמז לעשיו- הוא עוד יגיע לשם. מתי? בימות המשיח. שנאמר: "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו" וכלשונו של רש"י:

"הרחיב לו הדרך, שלא היה דעתו ללכת אלא עד סוכות... אמר, אם דעתו לעשות לי רעה, ימתין עד בואי אצלו, והוא לא הלך. ואימתי ילך? בימי המשיח"

מדובר ביותר מאשר תרגיל התחמקות קלאסי. יעקב לא שיקר לעשיו. הוא ידע כי אין זו העת ללכת להר שער, חלקו של עשיו יחד עם אחיו כי טוב לא יצא מכך. אבל הוא בהחלט שחרר הצהרת כוונות עתידית לגבי הגעתו להר שער: עד אשר אבוא אל אדוני שעירה. אני אגיע. לא עכשיו אבל אגיע.

אוקי, יפה מאוד. ומה כל זה נוגע לנו? התורה לא מספרת לנו סתם סיפור, היא קושרת אותנו פנימה לתוך העניין. אותה הליכה של יעקב, ארוכה הייתה ומלאה טלטולים ומהמורות. זוהי הגלות. אך בסופה יש יעד ברור: הגאולה, כשבגאולה יכון שלום עולמי ומשפט צדק יעשה: "ועלו מושיעים מהר ציון לשפוט את הר עשיו והייתה לה' המלוכה והיה ה' למלך ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". כלומר ביום ההוא, בשלב הגאולתי הזה, יגיע זרעו של יעקב ל"הר שעיר" למקום שבו עשיו וצאצאיו שולטים בעולם אם באמצעות שפיכות דמים, עבודה זרה, גילוי עריות או שלושתם יחד, ויחשוף את האמת היחידה: מלכות ה' בעולם. דבר זה יעשה ללא כל קרב או מלחמה אלא כאמת פשוטה שתתגלה, כמו במשפט צדק. ובשלב זה לא רק שלא תישקף כל סכנה לזרעו של יעקב אלא להיפך, זרעו של עשיו יודה באמת הזו וישאף גם הוא להתדבק בה.

כשיהודי נמצא בגלות ואין זה משנה אם היא גיאוגרפית או תודעתית הוא תמיד צריך לזכור שהיעד הסופי שלו הוא הגאולה. הדרך לשם היא ארוכה ומסוכנת, אך הוא יגיע ועל כן אין מה לחשוש. וממילא אנו, בדור השביעי, דור עקבתא דמשיחא, נמצאים בפועל ממש בסופו של המסע: דור אחרון לגלות ודור ראשון לגאולה ואין לנו אלא לפסוע עוד פסע אחד לכיוון הר שעיר ולמטרה השלימה שלשמה יצא יעקב אבינו למסע הזה. הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש!

(מבוסס על דברים מאת הרבי מליובאוויטש, מתוך גליון שיחת השבוע, מעובד על-פי לקוטי שיחות כרך כ, עמ' 154)